

İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi

Features of Storytellers According to Storytellers

Şahin Oruç¹

Yıldız Technical University, Faculty of Education, Istanbul. Turkey

Sibel Çağır²

Yıldız Technical University, Institute of Social Sciences, İstanbul. Turkey

ABSTRACT

Tales where oral tradition originates; They are unwritten works that are a gathered collective product of cultures, social values and language. Preserving fairy tales referenced to contribute to development and educational processes. Story content, structure, language and storytellers are as important as fairy tales. Today, storytellers are one of the main factors that increase the quality and ethics of the fairy tale. This importance constituted the purpose of the research. According to Fairy Tale Narrators, what are the required features in storytellers? In this market where the question is investigated, it has been studied with the descriptive method. The research was carried out with the participation of 78 educators who are teaching graduates from different departments of education faculties and actively teach storytellers in different institutions and platforms. Research “*Correct Breath, Appropriateness and Tone of Sound, Diction, Pre-Expression Preparation, Expression Process, Extensive Vocabulary, Age Group Appropriate, Appearance, Gestures and Mimics, Observing, Recognizing the Audience Group, Paying Attention to the Transfer of Value, Dominating the Contents of the Story, Results were obtained on the themes of Advanced Asking Skills, Having General Culture, Funny Expression, Personal Development.* Every individual who narrates a story can benefit from the results of the research.

Key Words: Tale, story, storytelling, characteristics of the storyteller

ARTICLE INFO

Received: 18.10.2020
Revision received:
22.10.2020
Accepted: 22.10.2020
Published online:
23.10.2020

¹ Corresponding author:

Assoc. Dr.

sahinoruc44@hotmail.com

Orcid: 0000-0001-8666-3654

² Graduate

cagirsibel@gmail.com

Orcid: 0000-0002-8312-1152

Masal Anlatıcılarına Göre Masal Anlatıcılarında Olması Gereken Özellikler*

Şahin Oruç¹

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul. Türkiye

Sibel Çağır²

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Türkiye

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Sözlü geleneğin önemli boyutunu oluşturan masallar; kültürlerin, toplumsal değerlerin ve dil gibi bir toplumun ortak ürünü olan yazılı olmayan eserlerdir. Günümüzde çocukların gelişimlerinde ve eğitim süreçlerinde katkı sağlamak için başvurulan masallar önemini korumaktadır. Masalların önemi kadar masal içeriği, yapısı, dili ve masal anlatıcıları da oldukça önemlidir. Günümüzde masal anlatıcıları masalın niteliğini ve etikisini artıran temel etkenlerdendir. Bu önem araştırmanın amacını oluşturmuştur. Masal Anlatıcılarına göre masal anlatıcılarında bulunması gereken özellikler nelerdir? sorusunun araştırıldığı bu çalışmada betimsel yöntem ile çalışılmıştır. Araştırma eğitim fakültelerinin farklı bölümlerinden öğretmenlik mezunu olan ve aktif olarak farklı kurum ve platformlarda masal anlatıcılığı eğitimi yapan 78 öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda “Doğru Nefes, Sesin Uygunluğu ve Tonu, Diksiyon, Anlatım Öncesi Hazırlık, Anlatım Esnası, Geniş Kelime Hazinesi, Yaş Grubuna Uygun Kelimeler, Dış Görünüm, Jest ve Mimikler, Gözlem Yapabilme, Dinleyici Grubu Tanyabilme, Değer Aktarımını Önemseme, Masalın İçeriğine Hâkim Olma, Gelişmiş Soru Sorma Becerisi, Genel Kültüre Sahip Olma, Eğlenceli Anlatım, Kişisel Gelişim” temalarına yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Masal anlatıcılığı yapan her birey araştırmanın sonuçlarından yararlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Masal, hikâye, masal anlatıcılığı, masal anlatıcısının özellikleri

Alınma Tarihi:18.10.2020
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 22.10.2020
Kabul Edilme Tarihi: 22.10.2020
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 23.10.2020

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Doç. Dr.
sahinoruc44@hotmail.com
Orcid: 0000-0001-8666-3654

² Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Yüksek Lisans Mezunu
cagirsibel@gmail.com
Orcid: 0000-0002-8312-1152

Giriş

Masal ve hikâye anlatıcılığı temelleri geçmişe dayanan temel beceriler arasındadır. Gerek hikâye gerekse masallar vasıtasıyla bireylerin hem kendi kültürleri hem de kültürlerarası bilgilerle donatılması sağlanabilir. Önemi geçmişte de anlaşılan masal ve hikâyelerin bugün de önemini koruduğu söylenebilir. Hem aile içinde hem de eğitim ortamlarında çocuklar için masal ve hikâyeler önemli kaynaklar arasındadır. Özellikle eğitim ortamlarında edebî ürünlerin kullanımı geçmişten bugüne oldukça önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

Anlatıcılık, önceden çocuklar için düzenlenen organizasyonlarda veya drama eğitimlerinde tamamlayıcı bir çalışma şeklinde yapılırken zaman geçtikçe bir meslek şeklini almış ve bu meslekte oldukça başarılı anlatıcılar ortaya çıkmıştır (Gürkan, 2019: 42). Tarihi süreçte masal ve hikâye gibi edebî ürünlerin eğitim ortamlarında önemli birer unsur olarak kullanımını Osmanlı dönemi ders örneklerinde görebiliriz. Ders örneklerinde, önemli bir edebî tür olan hikâye üzerinden değer öğretiminin yapıldığı ve derslerde edebî ürünler olan hikâyelerin nasıl kullanıldığını o dönemde de görmek mümkündür (Karaltı ve Oruç, 2016: 10).

Masal üzerine pek çok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlar farklılıklar gösteriyor olsa da hepsinde ortak olan bir özellik masalın bir anlatı olduğu vurgusudur. Bu vurgulardan hareketle bir masalın etkili olabilmesi için iyi bir içerik kadar etkili bir anlatımın gerekliliğinden de söz edilebilir. Masal anlatma, bazı tekniklerin bilinmesini ve uygulanmasını gerektiren bir faaliyettir. Başarılı olabilmek için, gereken önem ve zamanın verilmesi ise masalın niteliğini güçlendirecek ve etkili kılacaktır.

Masal, Arapça “mesel” kelimesinin anlam ve söyleniş değişikliklerine uğramasıyla günümüze masal olarak son hâlini almıştır. Anlam olarak “Mesel” kelimesi öğüt manasına gelmektedir. Türkiye’de Latin Harflerinin kabulünden önce basılan Türkçe sözlüklerde masal kelimesi: “mesel, hikâye, destan, menkıbe, fıkra, kıssa” anlamlarında da kullanılmıştır. Farklı yörelerde ise masal kavramını ifade etmek için “hikâye, hekâye, hekiya, hekat, mesel, mesele, metel, matal, nağıl, oranlama, ozanlama” gibi kelimeler kullanılmıştır (Temizyürek ve Vargelen, 2016: 61). Arapça “mesel” kelimesinden gelen masal; (Türkçe Sözlük, TDK, 1983)’te “*Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür*” şeklinde tanımlanmıştır. Yine TDK’ye göre hikâye ise “Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması, gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü” olarak tanımlanmaktadır. Masal için bir diğer tanım ise “*bütünüyle hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman da olağanüstü varlıklara yer verilen olayları çoğunlukla belirli olmayan bir yerde, belirli olmayan bir zamanda geçen bir anlatı türü*” (Büyük Laresse, 1986: 7811). şeklindedir.

Masal, anlatım ile halka dair bilginin aktarılmasına çalışıldığı bir anlatım türüdür. Halkbilgisine yönelik araştırmaların yapılmaya başlamasından günümüze kadar en çok dikkat çeken tür olarak karşımıza çıkar (Arslan, 2010: 50). Halk bilgisi ürünlerinin ele alınması ve araştırılmasında bu ürünleri üretim ve aktarma süreçlerini ortaya çıkaran, buna etki eden ve yönlendiren geleneğin bilinmesi oldukça önemlidir (Gültekin, 2017: 359). Masal “*terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikâyedir*” (Develioğlu, 1962). Gürkan (2019: 10), masalların önemini yalnızca çocukların eğlenmesini sağlayan hayal ürünleri olmadığını, kişilerin ahlak kurallarını anlamasını, iyiyi doğruyu görmesini ve kurallara uyulduğunda takdir edileceğini uyulmadığında ise cezasının olabileceğini kavraması gibi temel öğretileri kazandırdığını vurgulayarak belirtmiştir. Melanlıoğlu (2012: 71), masalların önemine dair çocukların masallar, tekerlemeler veya bilmece dinletilerek büyütülmesinin dinleme becerisi geliştireceğine değinmiştir. Masallar toplumların kültürel kodlarını içerisinde barındıran kültürel hazinelerdir. Toplumsal değerleri taşımasının yanı sıra dil bakımından geniş zengin ürünlerdir. Masal anlatıcılığı çağımızın teknolojisindeki hızlı ilerleme ve gelişmelerle birlikte eski önemini yitirmiş olarak görülse de günümüz kitle iletişim araçlarında manevi değerleri bulamayanlar

için önemi artan kültürel etkinliklerdir (Duran ve Öztürk, 2018: 100). Masallar ve masal anlatıcılığı eski önemini kaybetmiş olsa da bugün eğitim ortamlarında, aile içi eğitimlerde, şirket çalışanları için yapılan eğitimlerde, meslek olarak masal anlatıcılığı hala varlığını sürdürmektedir.

Masalların Genel Özellikleri

- Anonim yapıdadırlar.
- Gerçeklikle bağlantısı olmayan, olağanüstü hayal ürünü yapılarıdır.
- Genellikle döşeme ya da tekerleme ile “*bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde*” gibi kalıplarla giriş yapılır.
- Belli bir zaman ve mekân kavramı yoktur.
- Masalarda inandırıcılık gibi bir amaç yoktur.
- Masal kişileri belirsiz olabileceği gibi kahramanları gerçeklikten uzak, karakteristik özelliklere sahip olabilir (Oruç, 2020: 23).

Konu, olay, kişi, yer, zaman, plan, anlatım ve amaç unsurlarından oluşan masalların yapısı (planı) ise 5 temel bölümden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; *Döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek* bölümleridir (Oruç, 2020: 23). Bir anlatı olan masalın unsurlarının ve yapısının aktarımı masalın anlatıcılığını önemli kılmaktadır.

Masal kısa ve yoğun anlatımlıdır. Masallar kimi zaman güzel vakit geçirmek için kimi zaman da eğlendirirken öğretme amacı için anlatımında ve yazımında özel bir üslup ile oluşturulur. Masal anlatımı gereksiz tekrarlardan kaçınılan akıcı bir anlatım ile devam eder. Anlatımın akışını bozacak, telaffuzu zor, gereksiz kelime veya sesler kullanılmaz. Yalın ve duru bir anlatım ile duygu ve düşünceler net olarak ifade edilir (Oğuzkan, 1997: 25-32).

Masalların temel amacı eğlendirerek eğitmektir. Masalarda ders ve öğütler verelerek eğitme amacı güdülür. Masal kahramanları hayal ürünü olduğundan, verilen öğüt ve derslerde bireylerin incinmesi mümkün değildir. Masalarda değerler, iyi davranış ve huylar yüceltilerek tavsiye edilirken, kötü davranışlar eleştirilerek, bireyin iyi davranışlara yönelmesi kötü davranışlardan ise uzak durulması yönünde öğütler verilir. Masal kahramanlarının, mekân ve zamanın hayal ürünü olmasının temel nedenlerinden biri de öğüt ve ders verilirken kimsenin incinmemesi ve küçük düşürülmemesini sağlamaktır. Eğlendirerek eğitme amacının yanı sıra masal kahramanları sosyal yaşamda bir karakteri temsil etmesinden dolayı rol model olma amacı taşımaktadır. Masal kahramanlarının tüm davranışlarında eğitici veya öğüt veren dersler saklıdır. Masalarda özellikle iyiler yüceltilirken kötüler cezalandırılır, kişilerin karşılaştıkları engelleri aşması masal dinleyicilerini veya okurları olumlu etkiler. Başarı, azim ve umut aşılması ile bireyin kişisel gelişimine katkısı olur (Oğuzkan, 1997:25-32). Eğlenceli ve öğretici yapıya sahip olan masallar bireylerde dinleme becerisini geliştirmek amacıyla yararlanabilecek nitelikli ürünler arasında yer almaktadır (Duran, Öztürk, 2018: 89).

Hikâyeler anlatım açısından dikkate alındığında anlatım esnasının yarısında anlatıcının sergilemiş olduğu bedensel ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle hikâye anlatımının sadece sözel ifadelerle olmaması gerekir. Hikâye anlatımı esnasında bir dinleyici anlatıcılığı görmediğinde de anlatım bir değer kaybetmiyor ve hâla aynı nitelikte ise bu anlatımın tiyatral değerlerden uzak olduğu söylenebilir. Bu da edebiyata ve seslendirme boyutuna ulaşıldığını göstermektedir. Hikâyeler sözlü edebiyattan kalan ürünler olarak ifade edilebilir. Nitekim sözlü edebiyatın hâkim olduğu dönemde hikâye anlatıcılarının da çok sayıdaki kültüre yönelik bilgi sahibi olduğu söylenebilir. Hikâye anlatıcılığının çoğu kültürde sözlü edebiyatı ortaya koymasını sağlayan bir kültür olduğu ifade edilebilir (Ramsden ve Hollingsworth, 2017).

Masal Anlatıcısı

Anlatıcılık, önceden çocuklar için düzenlenen organizasyonlarda veya drama eğitimlerinde tamamlayıcı bir çalışma şeklinde yapılırken zaman geçtikçe bir meslek şeklini almış ve bu meslekte oldukça başarılı anlatıcılar ortaya çıkmıştır (Gürkan, 2019:42).

Masal anlatıcısı, masalı oluşturan veya aktaran kişidir. Herhangi bir ürünü, bir anlatıyı veya bir sanat eserini, genel olarak da bir geleneği tanımanın, tanımlamanın, anlamının ve anlamlandırmanın ilk ve en önemli adımı, o geleneği veya ürünü ortaya çıkaran, oluşturan kişilerin belirlenmesi ve incelenmeye alınmasıdır. Masal anlatma geleneği içerisinde de masalları, oluşturan ve geleneği temsil eden bireyler olan anlatıcıların büyük bir titizlikle değerlendirilmesi gerekir. Sanatçı veya masalı oluşturan kişinin, anlatıcının göz ardı edilmesi durumunda ortaya çıkan ürüne odaklanması eksik bir değerlendirmenin olmasına sebep olur (Gültekin, 2017: 360-361). Roman veya diğer yazılı ürünlerden farklı olarak hikâye-masal anlatımı sosyal bir olay olarak karşımıza çıkar. Kolektif bilinç ve sözlü kültürün ürünü olan masalların kuşaklar boyunca aktırılması anlatıcılar yoluyla olmaktadır (Çeker, 2019: 166).

Masal anlatma geleneği yazılı ve elektronik kültür ortamının yaygınlaştığı çevrelerde zayıflamaya başlamış ve masalın hazırlık ve icra edilişi üzerine ifade edilmeyen kuralların unutulması masal anlatma geleneği yok olmaya yüz tutmuştur (Arslan, 2010: 51). Matbaanın icadı, sanayi devriminin yaşanması, birinci ve ikinci dünya savaşları gibi oldukça önemli gelişmeler insanlık tarihinde kırılma noktalarıdır. Bu durumların teknolojide yaşanan hızlı gelişmelerle birlikte masal gibi sözlü kültür geleneğinin yok olma sürecine girmiştir. Sözlü kültürün örneğin hikâye-masal anlatımı gibi ürünlerin devamının sağlanması için en az iki bireyin olması gerekmektedir (Çeker, 2019: 166). Masal anlatma anlatıcı ve dinleyici arasında denge oluşturmaktadır (Başgöz, 1988: 29). Buradan hareketle yok olmaya yüz tutan sözlü kültür geleneğinden olan masalların devam ettirebilmesi için en az iki kişiye ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bunlar aralarında bir dengenin de kurulduğu anlatıcı ve dinleyicilerdir.

Hikâye ve masal anlatımı profesyonel şahıslar tarafından yapılabileceği gibi toplum tarafından bilge olarak görülen ve saygın bulunan kişiler tarafından da yapılabilmektedir (Duran, Öztürk, 2018: 87).

Bugün masal anlatıcısının eğitim ortamlarında, büyük şirketlerin çalışanlara verdiği eğitimlerde devam ettiği söylenebilir. Dikkati çeken bir diğer husus ise “Masal Anlatıcısı Eğitimliği” gibi sertifikalı programların Türkiye’de üniversiteler gibi farklı kurumlarda verilen ve oldukça yaygınlaşan bir durum olduğu söylenebilir. Araştırmada ulaşılan katılımcı grubu ise tamamen bu eğitim sertifikalarına sahip, eğitim fakültesi mezunu ve aralarında şu an masal anlatıcılığını bir meslek olarak devam ettirenlerin olduğu bir çalışma grubudur. Araştırmanın kapsamı günümüz masal anlatıcılığına yöneliktir. Bu konuda günümüz masal anlatıcılarının bunu bir meslek olarak gördükleri söylenebilir. Bu çerçevede araştırmanın amacı, günümüz masal anlatıcılarına göre bir masal anlatıcısında olması gereken özelliklerin neler olduğudur. Masal ve hikâyeler üzerine araştırma ve çalışmalar oldukça çok olmasına rağmen masal anlatıcıları üzerine yapılan çalışmaların az olması da bu araştırmanın amacının şekillenmesinde etkili olmuştur.

Yöntem

Model

Bu araştırmada nitel araştırma modellerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni çalışılmıştır. Fenomenoloji yaklaşımı, farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguların incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69). Olgubilim (fenomenoloji) kendi odak noktası ve yöntemsel stratejileri bulunan nitel araştırma desenlerindedir. Fenomenolojik araştırma, gerçek veya bir fenomenin altında yatan yapıyla ilgilidir (Merriam, 2013).

Çalışma Grubu

Fenomenoloji çalışmalarında veri kaynakları araştırmada odaklanılan olguyu yaşayan ve bu olguyu aktarabilecek ya da yansıtabilecek bireyler ya da gruplardan oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu amaçla araştırmanın çalışma grubu masal anlatıcılarının gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yönteminden homojen örnekleme ile belirlenmiştir. Katılımcı grubu olan masal anlatıcıları MA (Masal Anlatıcısı) olarak ifade edilmiştir. Amaçlı örnekleme tam anlamıyla nitel araştırma geleneği içerisinde ortaya çıkan bir örneklemedir. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışma fırsatı verir (Patton, 1987' den akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016: 118). Bu amaçla araştırmanın çalışma grubu masal anlatıcılığı yapmakta olan eğitimciler ve bu eğitimi yapma sertifikası bulunan eğitim fakültelerinin farklı branşlarından mezun öğretmen ve öğretmen adaylarının gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yönteminden homojen örnekleme ile belirlenmiştir. Katılımcılara MA1, MA2.... MA78 kodları verilmiştir. Çalışma grubuna yönelik sahip olunan bilgiler ise Tablo1 ve Tablo2 de verilmiştir.

Tablo1. Çalışma Grubuna Yönelik Kişisel Bilgiler

<i>Bilgiler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Masal Anlatıcılığı Eğitimi Alan</i>	78	100
<i>Eğitim Fakültesi Mezunu</i>	78	100
<i>Masal Anlatıcılığı Yapanlar</i>	45	57.7
<i>Masal Anlatıcılığı Yapmayanlar</i>	33	42.3

Tablo 1' de görüldüğü üzere katılımcılara ait bilgiler şu şekildedir; Katılımcıların tamamı (%100) masal anlatıcılığı eğitimi alan sertifikalı katılımcılardır. Yine katılımcıların tamamı üniversitelerin eğitim fakültelerinin farklı alanlarından mezun olan bireylerdir. Ayrıca 45 katılımcı ile çalışma grubunun %57.7 si aktif olarak masal anlatıcılığı yapmakta olan bireylerdir. 33 katılımcı ile çalışma grubunun %42.3'ü masal anlatıcılığı yapmayan ancak masal anlatıcılığı eğitimi almış katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Kadın</i>	50	64.1
<i>Erkek</i>	28	35.9
<i>Toplam</i>	78	100

Tablo 2' de verildiği üzere araştırmaya 50' si kadın 28' i erkek, toplam 78 masal anlatıcısı gönüllü olarak katılmıştır. Bu durumda katılımcıların %64.1' ini kadınlar oluştururken %35.9'unu erkekler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Fenomenoloji çalışmalarında başlıca veri toplama aracı görüşme formlarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 71). Bu fenomenoloji çalışmasında, araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacılar tarafından açık uçlu tek sorunun yer aldığı yarı yapılandırılmış bir görüşme formu veri toplama aracı olarak tasarlanmıştır. Görüşme formunda yer alan soru şu şekildedir:

Günümüzde masal ve hikâye anlatıcılarında bulunması gereken özellikler sizce nelerdir? Sebepleriyle yazınız.

Görüşme formunda tek sorunun yer almasının nedeni araştırmanın sınırlılığı çerçevesindedir. Bu araştırma, 78 masal anlatıcısının katılımı ve bu anlatıcılara göre masal anlatıcılarında olması beklenen özelliklerin neler olduğunun araştırılmasıyla sınırlıdır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Olgubilim çalışmalarında verilerin analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarma gayretindedir. Bu doğrultuda yapılan içerik analizinde verilerin kavramsallaştırılması ve ulaşılan olguyu karşılayabilecek temaların oluşturulması çabası söz konusudur. Bu çalışmalarda sonuçlar betimsel bir anlatım ile aktarılır ve sık sık elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılır. Bu çerçevede ortaya çıkan tema ve ulaşılan bulgular açıklanarak yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 72).

Katılımcıların görüşme formunda yer alan soruya verdiği cevaplardan benzerlik gösteren ve aynı olan görüşler tema ve alt temalar şeklinde tablolar hâlinde verilmiştir. Bu tablolar her bir soru için ayrı ayrı oluşturulmuştur. Açık uçlu sorulara katılımcıların verdiği cevaplar temaların içerisinde verilmiştir. Bu temalar için açıkladıkları sebepler ise alt temalar şeklinde verilerek ana temaların açılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için oluşturulan temalar uzman görüşü alınarak oluşturulmuş ve katılımcı görüşlerine sıklıkla yer verilmiştir. Masal anlatıcılarından oluşan katılımcılar Ma olarak kodlanmış ve anlatıcılar *Ma1, Ma2.....Ma78* kodlarıyla görüşleri verilerek araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın görüşme formunda yer alan soruya katılımcılar tarafından verilen cevaplar tablo üzerinde tema ve alt temalar şeklinde verilmiştir. Bulgular bu bölümde katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar da yapılarak tablonun analizi yapılmıştır.

Tablo 3. “Günümüzde masal anlatıcılarında bulunması gereken özellikler sizce nelerdir? Sebepleriyle yazınız.”

Tema	Alt Tema
Doğru Nefes	<ul style="list-style-type: none">• Diyafram• Nefesi kontrol edebilme
Sesin Uygunluğu ve Tonu	<ul style="list-style-type: none">• Sert, tiz ve monoton olmama• Ses değişiklikleri yapabilme• Duyguyu aktarabilme• Taklit yapabilme
Diksiyon	<ul style="list-style-type: none">• Açık, net ve anlaşılır• Dilbilgisi• Telaffuz hataları yapmama• Yöre ağzı kullanabilme• Diksiyon çalışmaları
Dil	<ul style="list-style-type: none">• Yalın bir dil kullanma• Anadile hâkim olma• Sade bir anlatım yapabilme• Okuryazarlık becerisinin gelişmiş olması
Ön Hazırlık	<ul style="list-style-type: none">• Tekerleme okuma• Masalı tekrar tekrar anlatma• Ses kayıtları yapıp dinleme

	<ul style="list-style-type: none">• Sıra dışı düşündürmeye yöneltecek anlatım• Dil egzersizleri• Ses tonu ve vurgu çalışma• Materyalleri tamamlama• Grubun oturma düzenini planlama
Anlatım Esnası	<ul style="list-style-type: none">• Dikkati masala çekebilme• Rahat olma ve endişe içinde olmama• Dinleyici ile iletişim kurabilme• Dinleyiciyi olayın içine çekebilme• Masaldaki atmosferi yaşatabilme• “eee, ııı” gibi duraksamalar yapmama• Masal anlatılan ortamı kullanabilme• Uygun materyal seçebilme
Geniş Kelime Hazinesi	<ul style="list-style-type: none">• Doğru sözcüklerin seçilebilmesi• Nüansları ayırt edebilme• Kavram yanlışlarına engel olma• Sözcük bilgisi
Yaş Grubuna Uygun Kelimeler	<ul style="list-style-type: none">• Doğru masalın seçilmesi• Anlaşılmayan kavramaların kullanılmaması• Masal esnasında açıklama gerektiren kavramlar kullanmama
Dış Görünüm	<ul style="list-style-type: none">• Rahat olma,• Masalı yaşayabilme,• Abartıdan uzak olma• Dikkat dağıtıcı unsurlardan uzak olma
Jest ve Mimikler	<ul style="list-style-type: none">• Derinlik ve canlılık katma• Dramatizasyondan yapılmamalı• Sade anlatım• Masalı mimiklerinde yaşayabilme
Gözlem Yapabilme	<ul style="list-style-type: none">• İlginin dağılmasını engelleme• İlgiyi kendinde tutabilme• Göz teması kurabilme
Dinleyici Grubu Tanıyabilme	<ul style="list-style-type: none">• Masal ve dinleyici grubunun uygunluğu• Masalın gelişim dönemlerine uygunluğu• Masalın dilinin ve anlatımın gruba göre belirlenmesi
Değer Aktarımını Önemseme	<ul style="list-style-type: none">• Ahlak, sevgi, adalet gibi değerlerle ilgili masallar seçebilme• Masal sonrasında sorularda değerleri hatırlatabilme• Dürüstlük, cesaret, çalışkanlık, mertlik gibi erdemler• Farkındalık oluşturabilme
Masalın İçeriğine Hâkim Olma	<ul style="list-style-type: none">• Anlatım için• Dinleyiciye uygunluğu belirlemek için• Masal sonrası soruları hazırlayabilmek için
Gelişmiş Soru Sorma Becerisi	<ul style="list-style-type: none">• Masalın içeriğine yönelik sorular sorabilme• Dinleyicilerin hayal gücünü canlandırabilme• Doğru yere dikkati odaklayabilme• Eleştirel düşünme becerilerini geliştirme• Sıra dışı düşüncelerini sağlama• Dinleme becerisini geliştirme
Genel Kültüre Sahip Olma	<ul style="list-style-type: none">• Edebî eserleri bilme• Masal yazabilme

	<ul style="list-style-type: none">• Dinleyici grubun kültürünü bilme• Masalın geldiği kültürü bilme• Masal geleneğine hâkim olma
Eğlenceli Anlatım	<ul style="list-style-type: none">• Hoş vakit geçirme• Öğretirken eğlendirebilme• Sıkıcı olmama
Kişisel Gelişim	<ul style="list-style-type: none">• Özgüveni yüksek• Hayata bakış açısının genişliği• Kendini ifade edebilen

Tabloda görüldüğü üzere “*Günümüzde masal anlatıcılarında bulunması gereken özellikler sizce nelerdir? Sebepleriyle yazınız.*” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplardan 18 tema ve bu temaların açıklamalarından alt temalar oluşturulmuştur. Bu temalar katılımcı görüşlerini kapsayan genel temalardır. Katılımcıların benzer görüşleri genel bir tema altında alt temalar da kullanılarak verilmiştir.

Tabloya göre oluşan 18 tema “*Doğru Nefes, Sesin Uygunluğu ve Tonu, Diksiyon, Anlatım Öncesi Hazırlık, Anlatım Esnası, Geniş Kelime Hazinesi, Yaş Grubuna Uygun Kelimeler, Dış Görünüm, Jest ve Mimikler, Gözlem Yapabilme, Dinleyici Grubu Tanıyabilme, Değer Aktarımını Önemseme, Değer Aktarımını Önemseme, Masalın İçeriğine Hâkim Olma, Gelişmiş Soru Sorma Becerisi, Genel Kültüre Sahip Olma, Eğlenceli Anlatım, Kişisel Gelişim*” temalarıdır. Bu temaların açıklamalarından alt temalar oluşmuştur. Buna göre tablo incelendiğinde;

1. Doğru Nefes Teması: Katılımcılar nefes kontrolünün, bazen soluksuz ve heyecan ile anlatımların bazen de rahat bir nefesle anlatımların olabileceğini belirterek doğru diyafram kullanımı ve nefes kontrolünün masal anlatıcıları için önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu temada katılımcılar tarafından en sık tekrar edilen ifadeler diyafram ve nefesi doğru kullanabilme ifadeleridir.

MA1: “*Bir masal anlatıcısının iyi konuşabilmek ve iyi bir masal anlatabilmek için öncelikle doğru nefes alıp vermesi gerekir. Masal anlatıcısının kullanacağı en doğru nefes diyafram nefesidir.*”

2. Sesin Uygunluğu ve Tonu: Sert, tiz ve monoton olmama, ses değişiklikleri yapabilme ve duyguyu aktarabilme alt temalarının olduğu bu temada katılımcılar anlatıcılarda buna dikkati çekmişlerdir. Bir anlatıcının sesinin anlattığı metne göre değişiklik gösterebileceğini ve sesin metne göre tonunun ayarlanabilmesinin bir anlatıcıda olması gereken özelliklerden olduğu ifade edilmektedir.

MA9: “*Masal anlatıcılarının sözcük seçimine çok dikkat etmek gerekir. Özellikle küçük yaş çocuklar çok hızlı bir şekilde ağızdan çıkan sözcükleri kaydederler bu sebeple hem sözcük seçimi hem telaffuz bir masal anlatıcısında olması gereken önemli özelliklerden biridir.*”

3. Diksiyon: Tabloya göre bu temanın açık, net ve anlaşılır olma, Türkçeyi ve imla kurallarını bilme, dilbilgisi, telaffuz hataları yapmama, yöre ağzı kullanabilme, diksiyon çalışmaları yapabilme başlıklarının alt temaları oluşturduğu görülmektedir. Katılımcılara göre bir anlatıcıda diksiyon hatalarının olmaması gerekmektedir. Anlatım esnasında anlatıcı açık ve anlaşılır bir anlatım gerçekleştirmelidir. Anlatıcının gerektiğinde yöre ağzını kullanabilmesi gerektiği de ifade edilmektedir.

4. Dil: Yalın bir dil kullanma, anadile hâkim olma, sade yalın bir anlatım yapabilme, okuryazarlık becerisinin gelişmiş olması başlıkları alt temaları oluşturmaktadır. Anlatıcının anlatım esnasında yalın bir dil kullanabilmesini, okuryazarlık becerilerine sahip olması, anlatım

esnasında bu becerilerin anlatımı etkilediği ifade edilmiştir. Masal veya hikâyenin anlaşılabilirliğinin dil kullanımı ile doğrudan ilişkisi olduğu belirtilmiştir.

MA17: “*Anlatım sırasında vurgu yapılmalıdır. İnişli çıkışlı bir ses tonuyla ilgiyi üzerinde tutabilir dinleyici ile arasında kurduğu göz kontağı ile daha aktif bir anlatım ve dinlenme sağlayabilir. Anlatıcının diksiyonuna dikkat etmesi, gerekirse bu konuda eğitim alması da uygun olacaktır. Masal anlatıcıları için kendi seslerini bir banda kaydederek dinlemeleri ve bu şekilde prova yapmaları çok faydalı olacaktır. Anlatıcının kendini değerlendirmesine ve geliştirmesine yardımcı olacaktır.*”

5. Ön Hazırlık: Tekerleme okuma, masalı tekrar tekrar anlatma, ses kayıtları yapıp dinleme, sıra dışı düşündürmeye yöneltecek anlatım, dil egzersizleri, ses tonu ve vurgu çalışma, materyalleri tamamlama, grubun oturma düzenini planlama gibi alt temalar belirlenmiştir. Katılımcılara göre bir anlatım esnasından önce mutlaka ön hazırlık gereklidir. Bu hazırlıklar mekân, materyal hazırlığı, metnin hazırlığı, anlatıcının kendini hazır hâle getirmesi, anlatım esnasında gruba yönelik planlamanın önceden yapılmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

6. Anlatım Esnası ve Ortamı: Dikkati masala çekebilme, rahat olma ve endişe içinde olmama, dinleyici ile iletişim kurabilme, dinleyiciyi olayın içine çekebilme, masaldaki atmosferi yaşatabilme, “eee, ıııı” gibi duraksamalar yapmama, masal anlatılan ortamı kullanabilme alt temalara ulaşılmıştır. Katılımcı ifadeleri anlatım anının ve kullanılan ortamın anlatımı etkilediğini belirtmişlerdir. Buna göre anlatım ortamı dikkati anlatıcının üzerine toparlayabilmelidir. Dinleyiciler rahat oturma düzenine ve sessiz bir ortama sahip olmalıdır. Anlatım ortamı dinleyici ile anlatıcının birbiriyle iletişim kurabileceği nitelikte olmalıdır. Hem anlatıcı için hem de dinleyici için sessiz ve sade olmalıdır. Dikkati dağıtacak unsurlar bulunmamalıdır. Anlatım esnasında anlatıcı duraksamalar yaşamamalı ve bulunduğu ortamı aktif olarak kullanabilmelidir.

MA9: “*Anlatılacak ortamı, anlatılacak hikâyeyi iyi analiz etmeli verilen mesajları net ve açık vermeye gayret göstermelidir. Anlatılacak hikâyeye başlamadan önce ön yargılı açıklamalardan kaçınmak gerekir ve belki kısa bir açıklama da yapılabilir.*”

7. Geniş Kelime Hazinesi: Doğru sözcüklerin seçilebilmesi, nüansları ayırt edebilme, kavram yanlışlarına engel olma, sözcük bilgisi alt temalarının olduğu görülmektedir. Katılımcılar bir masal anlatıcısında geniş bir kelime hazinesinin bulunması gerekliliğine dikkati çekmiştir. Kelime hazinesinin geniş olmasıyla birlikte masal anlatıcısı anlatımında doğru sözcükleri seçebilmesi ifade edilmiştir. Anlatıcının seçtiği sözcüklerde kavram yanlışlığına düşmemesi gerektiği, anlatımda nüansları yakalayabilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

MA29: “*Sözcükler açık, net bir biçimde, vurgularına dikkat edilerek söylenmelidir. Özellikle, küçük çocuklar yanlış telâffuzları çabuk kaparlar; sonradan değiştirmek de güç olur. Yöre ağızları, eğer anlatılan hikâye gerektiriyorsa yapılır. Yoksa sadece ilgi çekmek, ya da komik unsur yaratmak için kullanılmamalıdır. Üçüncü konu vokabüler, yani sözcük bilgisidir. Anlatıcının zengin bir kelime hazinesi olmalı, hikâyeye veya masalın özelliğine göre sözcük seçilebilmelidir. Örneğin, peri masalları ile destanlarda farklı dil kullanmak gerekir. Anlatıcı, aynı anlamdaki sözcüklerde bile nüans bulunduğunun bilincinde olmalıdır.*”

8. Yaş Grubuna Uygun Kelimeler: Doğru masalın seçilmesi, anlaşılmayan kavramların kullanılmaması, masal esnasında açıklama gerektiren kavramlar kullanmama gibi alt temalar ortaya çıkmıştır. Masal anlatıcının sahip olduğu kelime hazinesinin yansırı bu kelimeleri doğru ve uygun kullanımının gerekliliği bu temada verilmiştir. Anlatıcı dinleyici grubunun yaş ve dolayısıyla gelişim dönemine hâkim olmalıdır. Bir anlatıcının cümlelerini kurarken yaş grubuna uygun davranmalı ve anlayabileceği sözcükler seçebilmesi gerektiği ifadeler arasında yer almaktadır.

9. Dış Görünüm: Rahat olma, masalı yaşayabilme, abartıdan uzak olma, dikkat dağıtıcı unsurlardan uzak olma alt temaları belirlenmiştir. Katılımcılar masal anlatımı kadar

anlatıcının dış görüntüsünün de masal anlatımı için etkili bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Bir anlatıcı giyimi ile dinleyici grubunun dikkatini dağıtmamalıdır. Dinleyicinin dikkat anlatıcının görüntüsüne değil anlatımına odaklı olmalıdır. Görüntüde abartı olmaması ifadeler arasında yer almaktadır. Ayrıca anlatıcının masalın içeriğini hareketleriyle dışa vurmalı ve masalı yaşıyor gibi bir hava da olması gerektiği ifadeleriyle katılımcılar dış görünümün önemine değinmiştir.

MA42: *“Görünümün bir parçası olan giyim-kuşam abartılmış olmamalı, yani ne çok ciddi (Siyahlara bürünmek gibi) ne de çok havai bir kıyafete bürünmemelidir. Kısaca, kıyafette dinleyicilerin ilgisini çalan bir özellik veya aksesuar (Eldiven, takı, çiçek gibi) bulunmamalıdır. Elde mendil, zincir, anahtar, kalem, silgi gibi herhangi bir şeyle oynamak, dinleyicilerdeki ilginin o yöne kaymasına neden olacaktır. Özellikle ellerini bir fazlalık gibi görenler için cepli bir elbise yararlı olabilir. Ancak bu jestlerin kısıtlanması demek değildir. Doğal el-kol hareketleri hatta gereklidir. Mimikler de abartılmadığı sürece bulunmalıdır”*

10. Jest ve Mimikler: Derinlik ve canlılık katabilme, dramatizasyon yapılmamalı, yalın anlatım olmalı, masalı mimiklerinde yaşayabilme alt temaları jest ve mimik temasının içeriğini oluşturmaktadır. Katılımcılar anlatıcıların jest ve mimiklerin kullanılması gerektiğini ifade edilmektedir. Jest ve mimik kullanımı ile bir anlatıcı masala derinlik ve canlılık katabilmeleri gerektiği ifade edilmektedir.

11. Gözlem Yapabilme: İlginin dağılmasını engelleme, ilgiyi kendinde tutabilme, göz teması kurabilmek için bir anlatıcının gözlem yeteneği gelişmiş olmalıdır. Katılımcılar tarafından ifade edilen bu tema masal anlatım anı için anlatıcıda olması beklenen bir tema olarak ifade edilmiştir. Anlatıcı masal anlatımı anında dinleyici grubunu içinde bulunduğu ruh hâlini gözlemleyebilmelidir. Sıkılan veya dinleme durumunda olmayan dinleyicileri gözlem ile tespit edebilmelidir. Buna göre de anlatım anını aktif hâle getirmeye çalışmalı veya farklı bir yöntem ile devam etmelidir. Bu durumun da ancak iyi gözlem yeteneği ile mümkün olacağı ifade edilmiştir.

12. Dinleyici Grubu Tanıyabilme: Bu temada masal ve dinleyici grubunun uygunluğu, masalın gelişim dönemlerine uygunluğu, masal dilinin ve anlatımın gruba göre belirlenmesi alt temaları yer almaktadır. Bir anlatıcının dinleyici grubunu tanıyabilmesi gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Masal dili ve anlatımı da yine dinleyicinin tanınması ile belirlenebilecek bir durum olarak ifade edilmiştir.

13. Değer Aktarımını Önemseme: Bu temada ahlak, sevgi, adalet, vatanseverlik gibi değerlerle ilgili masallar seçebilme, masal sonrasında sorularda değerleri hatırlatabilme, dürüstlük, cesaret, çalışkanlık, mertlik gibi erdemler, farkındalık oluşturabilme alt temalar ortaya çıkmıştır. Katılımcılar bir anlatıcının değer aktarımı rolünün olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle bir anlatıcı değer aktarımını önemsemesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcı görüşlerinde bir anlatıcının hangi değerleri önemsemesi ve öne çıkarması gerektiği de yer almaktadır. Bu değerlerin ise zaten masalarda olduğunu ve anlatıcının rolünün ise bu değeri öne çıkarması ve vurgulu anlatım yapması gerektiğini ifade etmişlerdir.

14. Masalın İçeriğine Hâkim Olma: Bu temanın masal anlatıcılarında olmasının gerekliliği anlatım için, dinleyiciye uygunluğu belirlemek için, masal sonrası soruları hazırlayabilmek için alt temaları ile ifade edilmiştir. Buna göre bir masal anlatıcısı her anlattığı masal içeriğine hâkim olmalıdır. Bu hâkimiyet, anlatımı kolaylaştırabilme, masaların dinleyici grubu ile uyumu ve uygunluğunu tespit etmek ve masalın bitiminde tahmini gelebilecek soruları öngörmek ve bunların cevabına hazır olması açısından önemli bir etken olarak ifade edilmiştir.

15. Gelişmiş Soru Sorma Becerisi: Masalın içeriğine yönelik sorular sorabilme, dinleyicilerin hayal gücünü canlandırabilme, doğru yere dikkati odaklayabilme, eleştirel düşünme becerilerini geliştirme, sıra dışı düşüncelerini sağlama, dinleme becerisini geliştirme

16. Genel Kültüre Sahip Olma: Edebî eserleri bilme, masal yazabilme, dinleyici grubun kültürünü bilme, masalın geldiği kültürü bilme, masal geleneğine hâkim olma alt temaları bu temanın içeriğinde oluşan alt başlıklardır. Katılımcılar bir anlatıcının genel kültür açısından kendini geliştirme ve geliştirmeye açık bireyler olmasını düşünmektedir. Bir anlatıcı edebî eserlere yönelik bilgi sahibi olmalı, kendisi de masal yazabilmeli, her anlatımı yaptığı dinleyici grubunun da hangi kültürel özelliklere sahip olduğunu bilmeli ve masal geleneğine hâkim olmalıdır. Katılımcılar özellikle anlatıcının sahip olduğu genel kültür ile toplumların kültürlerine önem verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

17. Eğlenceli Anlatım: Bu temada hoş vakit geçirme, öğretirken eğlendirebilme, sıkıcı olamama alt temaları oluşturulmuştur. Katılımcılara göre bir masal anlatıcısı, masalın içeriğine göre gerektiğinde eğlenceli bir anlatım yapabilmelidir. Masal dinleyicisi sıkılmamalı ve dinleyicinin hoş vakit geçirmesini sağlayabilir bir anlatım yapmalıdır.

MA42: *“Unutulmaması gereken nokta, masal anlatmanın dramatisasyon olmadığıdır. Anlatım tiyatroya dönüştüğü zaman, dikkat masalın içeriğinden oynayışa kayar; özellikle çocuklar, anlatıcı beğendikleri bir taklit yapmışsa, artık masalın gelişmesinden çok taklidi beklemeğe başlarlar. Bu bakımdan anlatımın sadelik içinde yapılması daha yararlıdır. Anlatıcı, anlattığı masal veya hikâyeyi yaşadığı zaman, zaten gözdeki pırıltılardan, gülüş ve mimiklerden doğal bir görünüm ortaya çıkacaktır. Ama kişinin kendini tiyatro havasına kaptırmamağa dikkat etmesi gerekir.”*

18. Kişisel Gelişim: Öz güveni yüksek, hayata bakış açısının genişliği, kendini ifade edebilen anlatıcı alt temalarının olduğu bu temada katılımcılar masal anlatıcısının kişisel gelişim açısından da donanımlı olmaları gerektiğine inandıkları görülmektedir. Kişisel gelişim temasında bir masal anlatıcısının kendisini anlatıcılık için ne kadar geliştirdiği ve anlatım için hangi özellikleri içerisinde barındırması gerektiğine yer verilmiştir. Buna göre bir anlatıcıda bulunması gereken özellikler; öz güveni yüksek ve anlatım esnasında kendinden emin olmalarıdır. Bir anlatıcının anlatım esnasında endişeli ve kaygılı görünmemesi gerektiği ifadeler arasında yer almaktadır. Masalın içeriğiyle de ilgili olarak bir anlatıcı farklı bakış açısına sahip olmalı ve kendini ifade etmede bir sorun yaşamaması gerektiği ifade edilmektedir.

MA42: *“Bir varmış bir yokmuş ile başlar masalların büyük çoğunluğu. İyi bir masal anlatıcısı var ile yok arasında zaman diliminde yani hayal âleminde yaşamayı bilmelidir. Öyle çok inanmalı ki hayaller ülkesinin varlığına, hayallerini gerçek gibi sunabilmeli dinleyicisine. Gerçek dünyadan hayal dünyasına açılan bir pencere olmalı renkleri, sesleri, duygu ve düşünceleri tüm güzellikleri ile gösterebilsin dinletilerinde. Bunu yapabilmek için önce sözü iyi söylemeli. Kelimelerle öyle oynamalı ki, dinleyici bu oyunda kimi zaman coşmalı; kimi zaman da soluk soluğa kalacak kadar koşmalı satırlar arasında... Hikâyenin ana kahramanı olmalı bazen, nefesini tutmalı eşsiz cümlelerde hece hece... Masalci yaşamalı anlattıklarını ve tüm gerçekliği ile yaşatmalı dinleyicisine. Aslında masal olmalı bir masalci. Olmalı ki oldurmalı, oldurarak hayaller ülkesinde köşe bucak dolaştırmalı. Jest ve mimikleri ile desteklemeli anlattıklarını, beden dili ve söz dizimi senkronize olmalı. Tıpkı davul ile tokmak gibi bir ahenk içinde çalmalı gönülleri. Ahenk olmalı masalcının dili ile eli arasında.”*

Katılımcı görüşünden alınan bu genel ifadeye göre masal anlatıcılarının kendilerinden beklentilerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Masal anlatıcılarının, hemen her alanda kendini bireysel anlamda geliştirmesi ve masal anlatıcılığını ciddi bir iş olarak görmesi gerektiği söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Masal anlatıcılarına göre bir masal anlatıcısında bulunması gereken özelliklerin neler olduğunun araştırıldığı bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Katılımcı görüşleri belli ana temalarda verilmiştir. Bu an temalar için oluşturulan alt temalar ile temalar açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre araştırmada; *“Doğru Nefes Kullanımı, Sesin Uygunluğu ve Tonu, Diksiyon, Anlatım Öncesi Hazırlık, Anlatım Esnası, Geniş Kelime Hazinesi, Yaş Grubuna Uygun Kelimeler, Dış Görünüm, Jest ve Mimikler, Gözlem Yapabilme, Dinleyici Grubu Tanıyabilme, Değer Aktarımını Önemseme, Değer Aktarımını Önemseme, Masalın İçeriğine Hâkim Olma, Gelişmiş Soru Sorma Becerisi, Genel Kültüre Sahip Olma, Eğlenceli Anlatım, Kişisel Gelişim”* başlıklarına yönelik özelliklere ulaşılmıştır.

Masal anlatıcısının etkili bir anlatım için nefesini doğru kullanabilmesi gereklidir. Doğru nefes kullanımı dil kullanımını, ifadeyi, anlatımı ve anlatıcının rahatlığını etkilemesi açısından önem teşkil etmektedir. Bu anlamda araştırmada masal anlatıcısında bulunması gereken özellikler arasında geniş kelime hazinesine sahip olması, nefesi ve dili doğru kullanmasının gerekliliği tespit edilmiştir. Çetinkaya ve Sönmez (2019: 306), masal anlatımının konuşma prozodisinde oldukça etkili olduğunu, masal anlatım tekniklerinin öğrencilerin kelime hazinelerini desteklediklerini tespit etmişlerdir. Öğrencilerin temel dil becerilerinin çoğunu ve prozodik konuşma becerilerinin masal anlatımında kullanılan tekniklerle geliştirilebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Çetinkaya ve Sönmez’ in (2019) araştırmasında ulaştığı sonuç ile bu araştırmada ulaşılan masal anlatıcısının dil kullanımının, kelime hazinesinin iyi ve geniş olması gerekliliğini kanıtlar niteliktedir. Bir masal anlatıcısı da öğrencilerin konuşma prozodilerine üzerinde etkili olduğunun bilincinde olarak kelime hazinesini geniş olması ve dil kullanımında etkin olması gerektiği söylenebilir.

Araştırmada masal anlatıcısı, anlatımdan önce, dinleyici grubunun kimler olduğunu, masalın hangi amaçla anlatılıyor olduğunu, anlatım yapılacak mekânın özelliği ve anlatım için gerekli sürenin ne olduğunu belirlemesi gerektiği, bir masal anlatıcısının anlatım öncesi hazırlık yapması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada çıkan bu sonuca benzer olarak Ramsden ve Hollingsworth (2017), hikâye anlatıcılarının anlatım öncesi dinleyici grubun özelliklerini tespit etmesi gerektiğini belirtmiştir. Dinleyici grubunda duygu ve düşünceleri aktifleştirmek adına hikâyenin içerisine çekebilmelidir. Anlatım öncesi hazırlık yapmak başarılı olmanın şartları arasında yer alır. Başarı için sadece hazırlık yeterli olmayabilir fakat ön hazırlığın yapılmamasının başarısızlığa sebep olacağını ifade etmektedirler. Benzer olarak Oruç, (2020) anlatımda başarıya ulaşmayı ön hazırlığın çok iyi yapılmış olmasına bağlamaktadır. Örneğin hikâye anlatımında seçilen hikâyenin eğitim ve öğretimin temel ilke ve amaçları ile çelişmemesine dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu ifadeler bu araştırmada ulaşılan ön hazırlık teması ve alt temalarını destekler niteliktedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç ise anlatım esnası ve ortamının önemine yöneliktir. Bir masal anlatıcısının anlatım esnasında aktif ve etkili olması gerektiği tespit edilmiştir. Anlatım ortamını dinleyiciye ve kendine göre ayarlayabilmesi bir masal anlatıcısından beklenen özellikler arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Hikâye anlatım ortamında oturma düzeninin çember veya yarım çember biçiminde olması idealdir. Geometrik şekillerden oturma düzeninin daire olarak seçilmesi mükemmelliği gösterir. Grup içerisinde eşitlik hissini oluşturan, bireylerin yüz yüze iletişim hâlinde ve anlatıcı tarafından görünmesini sağlayan daire şeklinde oturma biçimi huzurlu ve tamamlanmış bir ortam sağlar. Dinleyici grubun da oturma düzeninin de önceden belirlenmelidir (Ramsden ve Hollingsworth, 2017). Yine anlatıcının anlatım ortamını iyi kullanması ve anlatım anında etkin olmasının tespit edildiği bu araştırmada olduğu gibi birçok çalışmada masal ortamına yönelik önerilerin de olduğu ve önemli bir etken olarak ele alındığı görülmektedir. Tür ve Turla (1999), masalın anlatım esnasında yarım halka

şeklinde olma düzenini en ideal düzen olarak ifade etmiştir. Ancak sahne düzeninde masal anlatımının büyük bir dinleyici kitlesine anlatımının güç bir süreç olduğunu belirtmiştir. Öte yandan masal anlatım ortamının önemli bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Anlatılacak ortamın kapalı bir ortam oluşu, konferans salonu veya bir kamp ateşinin etrafında oluşu gibi özelliklerinin masal anlatımında önemli yeri olduğunu vurgulamıştır. Ancak anlatım esnasına gelmeden önce mutlaka ön hazırlık yapılması gerektiğini ifade ederek hikâyenin dinleyiciye okunmadan önce anlatıcı tarafından okunmuş olması gerekmektedir. Gerektiğinde anlatıcının jest ve mimiklerini kullanacağı yerleri hazırlaması gerektiği ifade edilmiştir. Bu ifadeler araştırmada masal anlatıcısından yapması beklenen anlatım ortamını kullanabilme, anlatım anında aktif olma, jest ve mimiklerini kullanma, ön hazırlık yapma, masalın içeriğine hâkim olma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmada anlatım esnasında anlatıcının grubun duygularını, beden dilini veya tepkilerini dikkate alması gerektiği ve anlatıcı dinleyici grubu ile bağ kurması gerektiği, gözlem yapabilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Oruç' da (2020) hikâye anlatımının interaktif bir durum olduğunu ve hikâye anlatıcısının dinleyen veya izleyen grubun verdiği tepkileri net bir şekilde görüp hikâyeye veya o ona uyarlayabildiğini belirtmiştir. Örneğin çocukların bakışlarında korkuyu görmesi durumunda hikâye anlatımını yumuşatarak anlatılabileceğini gösterebilir. Bu durumun yani hikâye anlatıcısı ile dinleyici arasındaki bağın sosyal bir tecrübe olduğunu ifade etmektedir. Bu ifadeler araştırmada ulaşılan sonucu desteklemektedir.

Bazı hikâyelerin anlatımında kaynak veya destek materyaller kullanımına ihtiyaç duyulabilir. Hatta bu materyaller dinleyici grubundaki her bir birey için ayrı ayrı olacak şekilde de gerekebilir. Bu nedenle bu gibi ihtiyaçlar da önceden belirlenmeli ve gerekli her tür materyal sağlanmalıdır (Baş, 2011: 21). Hikâye anlatımı gerçekleşmeden önce hikâye anlatma tekniğine uygun ortamlar oluşturulmadır. Bilmece, fıkra ve tekerleme gibi önemli etkinlikler anlatımda önemli etkinliklerdendir. Ancak bu etkinliklerin hepsine aynı anda yer verilmesi uygun değildir. Bu nedenle bu etkinlikler arasından belli başlı tercihler yapılabilir. Anlatıcının hayal gücüne göre hikâye anlatımları birbirinden farklı materyallerle gerçekleştirilebilir. Bunlar kukla, hikâye karakterlerinin yer aldığı görseller, origami gibi araçlarla anlatım yapılabilir. Bu gibi somut nesnelere dinleyici grubun hikâye anlatımı esnasında aktif olarak anlatıma katılması ve hikâye ile bir ilişki kurabilmeleri için tercih edilebilir. Örneğin anlatıcının hikâyenin içeriğine ilişkin bir elbiseyi giymesi gibi hazırlıklar yapılabilir. Bu şekilde gerekli hazırlıklar yapılarak dinleyici grubun dikkati kazandırıldıktan sonra hikâye anlatımı yapılır (Ramsden ve Hollingsworth, 2017). Bir anlatı türü olan hikâye anlatımında materyal kullanımının önemli olduğu gibi masal anlatımı için masal anlatıcılarında bulunması gereken özelliklerin araştırıldığı bu araştırmada da katılımcılar materyal kullanımına dikkati çekmişleridir. Buna göre bu masal anlatımında anlatıcılar uygun eğitim materyali seçebilmeleri ve bu materyali doğru kullanmalarının gerekli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre bir masal anlatıcısının, masal türü üzerinde yadsınamaz bir önemi olduğu ve bir masal anlatıcısında oldukça çok niteliğin beklendiği ifade edilebilir. Usta bir masal anlatıcısında bulunması gereken nitelikler *"1. Masalı içten bir şekilde sevmek, 2. Çok iyi bir hafıza, 3. İlginç ve sürükleyici bir şekilde anlatma yeteneği, 4. Masalları eskiden beri anlatıyor olmak."* (Camaletdinov, 1988: 11, Akt: Gültekin 2017: 362). Buradan da anlaşıldığı üzere masal kadar masal anlatıcısının taşıdığı özellikler de oldukça önemlidir.

Masal anlatımı esnasında anlatıcıların farklı teknikler veya materyaller kullanabilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bir masal anlatıcısı, materyal kullanabilen, masallar ile değer aktarımı yapabilen, masalın içeriğine dikkati çeken ve dinleyici grubuna kendini dinlendirebilen özelliklere sahip olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Duran ve Öztürk (2018) de masallar ve masal anlatımında etkileşimli masal anlatım etkinliklerini kullandıkları araştırmada bu tekniğe yönelik öğrenci görüşlerinin olumlu olduğu ve böyle bir teknikle masalları daha çok dinleme isteğinde oldukları ortaya çıkmıştır. Etkileşimli masal anlatımı tekniğiyle öğrencilerin

eğlendikleri, dinlemede kolaylık sağladığı ve düşünmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Duran ve Öztürk (2018)' ün masal anlatımında bir tekniğin kullanımının öğrencilerde ortaya olumlu sonuçlar koymasına bu araştırmayı desteklemektedir. Bu araştırmada bir anlatıcıda olması beklenen özelliklerin yani bir anlatımda kullanılan tekniğin, materyalin veya anlatıcının tavrı ve taşıdığı nitelikler doğrultusunda yaptığı anlatımının masalın niteliğini de arttırdığı görüşünü oluşturmuştur.

Araştırmanın katılımcıları olan masal anlatıcıları görüşlerinden masal anlatıcılarının; masalın önem ve değerinin açığa çıkmasında, işlevselliğinde, eğitici boyuta ulaşmasında kendilerinin büyük etkilerinin olduğu düşüncesinde oldukları söylenebilir. Anlatıcılar kendilerine yükledikleri bu büyük anlamdan ötürü masal anlatıcılarından yani kendilerinden de en üst düzeyde beceriler ve yeteneklere sahip, anlatıcılığı önemseyen nitelikli, donanımlı, eğitilmiş, kültürel değerlere önem veren ve gelişime açık bireyler olması gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bir masal anlatıcısının nefesini doğru kullanabilen, ses ve tonunu masala göre ayarlayabilen, anlatımda diksiyonu önemseyen, anlatım öncesi her türlü ön hazırlığı yapan, anlatım esnasında aktif olan, geniş kelime hazinesine sahip, yaş grubuna uygun kelimeler seçebilen ve uygun cümleler kuran, dış görünümünü masalda dikkati dağıtmayacak şekilde sade olarak koruyan, jest ve mimiklerini masalın konusuna ve aktarılmak istenen duyguya göre kullanabilen, gözlem yapabilme yeteneği güçlü olan, dinleyici grubu tanıyabilme ön sezisine sahip, özellikle masalın içinde yer alan değerleri önemseyen ve değer aktarımını yapabilen, masalın içeriğine hâkim olan, soru sorma becerisini geliştiren, dinleyici grubun kültürünü bilmesi gibi masalın geldiği kültür hakkında da bilgi sahibi olan yani genel kültüre sahip, eğlenceli anlatım yapabilen, kişisel gelişimini donatan bireyler olması ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Masal anlatıcılarının tecrübeleri doğrultusunda anlatıcının rolüne yapılan vurgular ve araştırma sonucunda tespit edilen, masal anlatıcılarında bulunması gereken özelliklere göre şu önerilerde bulunulabilir;

- Masal anlatıcılığı yapan bireyler masalın işlevinin ve amacının yerine ulaşması için bu özelliklere göre kendilerine yön verebilirler.
- Masal anlatıcısının özelliklerine değinilen bu araştırmada ortaya belirli özellikler çıkmıştır. Masal anlatıcısının sahip olması beklenen bu özellikler anlatıcıların dilinden tespit edilmiştir. Masal anlatıcısının özellikleri anlatım esnasına yönelik eylem araştırması yapılarak da ortaya çıkarılabilir.
- Çocuklar, veliler, öğrenciler gibi dinleyici grubu olma potansiyeli yüksek bireylere yönelik bu araştırma uyarlanabilir. Masal anlatıcılarına yönelik beklenen özelliklerin nasıl olması gerektiği dinleyici grubu açısından ortaya çıkarılabilir.
- Masal anlatma tekniklerinin üniversitelerde öğretmen adaylarına etkili şekilde aktarılacak şekilde masal anlatıcısına yönelik olan beklenti karşılanabilir.
- Masal anlatımının nasıl olması, anlatıcının nelere dikkat etmesi gerektiği veya hangi özellikleri taşıması gerektiğine yönelik kılavuz niteliğinde kitap yazılabilir.

Kaynakça

- Arslan, M. (2010). Denizli Yöresinde Masal Anlatma Geleneği. *Milli Folklor*, 22(86): 50-57.
- Başgöz, İ. (1988). Masalın Anlatıcısı”, Masal Araştırmaları-Folktale Studies-I, Haz. Nuri Taner, İstanbul: Artsan Yay. 25-29
- Büyük Laresse* (1986). C15. İstanbul.
- Camaletdinov, L. Ş. (1988). “Ekiyet Traditsiyesé hem Zaman.” *Tatar Halık Poetik İcatının Hezérge Torışı. Kazan: SSSR Fenner Akademiyesé, Kazan Filialı.* 5-24.
- Çeker, S. (2019). Şamandan günümüz hikâye-masal anlatıcısına: Kadın. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2(1): 151-175.
- Çetinkaya, F. Ç., Sönmez, M. (2019). Masal anlatımının ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin konuşma prozodilerine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi.* 14(2), 297-308
- Duran, E., Öztürk, E. (2018). Etkileşimli masal anlatım tekniğinin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi.* 2(2), 85-103.
- Gültekin, M. (2017). Kazan tatar türklerinde masal anlatma geleneği. *Sosyal Bilimler Dergisi,* 7(14).
- Gürkan, B. (2019). Hikâye-masal anlatıcısı ve meddah: Benzerlik- karşıtlık ilkeleri. (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karaltı, B. ve Oruç, Ş. (2017). Osmanlı dönemi değer eğitimi ders örnekleri, Efe Akademi Yayınları, İstanbul.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları,* 7(29), 65-77
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma.* (Selahattin Turan, Çev. Edit.). 3. Bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Oğuzkan, Ferhan (1997). Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı, Emel Batbaacılık, Ankara.
- Oruç, Ş. (2020). *Masal ve hikâye anlatıcılığı el kitabı.* Buğrahan Yayınları
- Patton, M. Q. (1987). How to use qualitative methods in evaluation. Newbury Park, CA: Sage.
- Ramsden, A. ve Hollingsworth, S. (2017). *Hikâye anlatma sanatı hikâye anlatıcısının rehberi.* Çev. Ali Bucak, İletişim Yayınları, Ankara.
- Temizyürek, F. ve Vargelen, H. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının masal farkındalığı ve bu farkındalığın kültürel değerlerin aktarılmasındaki önemi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,* 5. (Özel Sayı), 60-70.

Türk Dil Kurumu (2020). <https://sozluk.gov.tr/> 21.05.2020

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı).
Ankara: Seçkin Yayıncılık